

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

II. De Procurationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

riana constitutione latius continetur. Cum autem delegatus Episcopi recusat, recusationis causa coram Episcopo probanda erit, licet coram ipso, qui recusat, sit alleganda.

Judicium summarium est, in quo subtile ordinis iudicarii observatione praetermissa proceditur. Ordinarium & solenne est, in quo serie iudicaria tele observatur. b. d.

Rursus iudiciorum tertia divisio haec est, quod quaedam sunt summaria, quaedam ordinaria & solennia. Summaria sunt, in quibus subtile & solenni ordinis iudicarii observatione praetermissa proceditur: ut sunt a causa electionum, provisionum, matrimonii, usurarum, & similes, in quibus nec solennis libelli correctio, vel litis contestatio est necessaria, sed simpliciter de plano sine strepitu ac figura judiciali proceditur. Itaque de his iudex, etiam tempore feriarum ob hominum necessitates indulturum cognoscat, & litem, dilationes amputando, exceptiones, & appellationes dilatorias & frustratorias repellendo, quanto poterit, faciet breviorum, prout haec duabus Clementis luculentissimis constitutionibus latius continentur. Iudicium ordinarium & solenne est, in quo exquisito & solenni juris ordine servato proceditur; ut puta, libellum corrigendo, litem contestando, & alia faciendo, de quibus infra latius vilari sumus.

DE PROCURATORIBVS. TITVLVS II.

Judicia exercemus per nos ipsos, & per procuratores, vel syndicos: & quas procuratorum species h. d.

Expositis generibus iudiciorum, consequens nunc est, ut videamus, per quas personas illa exerceri possint. Exercemus igitur iudicia non solum per nos ipsos, verum etiam per procuratores nostros, aut syndicos. Procurator est, qui aliena negotia mandato domini, vel quasi domini administrat. Syndicus h. est universitatis defensor, & procurator. Porro procuratorum duae sunt species: alienum dantur ad iudicia, alii ad negotia extra iudicium explicanda.

Procurator constituitur potest paterfamilias, & filiusfamilias: & ad negotia potest procurator constitui, qui natus est annos XVII. ad iudicia solum natus viginti quinq. h. d.

Potest autem ad iudicia non solum paterfamilias, verum etiam filiusfamilias & nullo intercedente patris consensu, fieri procurator, si legitimam aetatem compleverit. Licet enim quis post XVII. annum procurator ad negotia licite constituitur, ad iudicia tamen, nisi major XXV. annis fuerit, constitui non poterit.

Natus annos XIV. potest esse in iudicio super causis spiritualibus per se, & per procuratorem non obstante patria potestate h. d.

Aquartumdecimum aetatis annum pervenerit, in causis beneficiis, & aliis spiritualibus, nec non ab iisdem dependentibus, ad agendum, defendendumque per se, vel procuratorem, perinde admittendus erit, atque si vigesimum quintum aetatis annum natus esset, nec e ulla patria potestatis, vel voluntatis erit habenda ratio: quamquam alias regulariter filiusfamilias sine patris assensu in iudicio esse non possit.

Quomodo sit agendum, si minor quatuordecim annis in causis spiritualibus in iudicio esse velit. h. d.

Quod si quartumdecimum annum natus non fuerit, in huiusmodi causis, nec agere, nec defendere per se poterit, sed vel per Episcopum, vel ejusdem officialem ad has lites curator sibi dandus erit: vel si major in-

a Clem. 2. de iud. & Clem. sap. de verb. signif. b ext. de synd. c Can. qui generaliter h. i. & seq. eo. ti. m. 6. d Can. si. de iud. m. 6. e Can. fin. in huiusmodi. de iud. m. 6. f Can. fin. si vero. de iud. m. 6.

fante fuerit, cum autoritate alterius eorundem procuratorum constituere poterit.

Delegatus sedis Apostolicae in causis quae aguntur coram se pro minori quatuordecim annorum, potest eadem curatorem dare, vel autoritatem constituendi procuratorem. Et omni qui non prohibetur potest esse procurator. h. d.

Quoniam a Apostolica sedis delegatus, & ab eodem subdelegatus ad eas duntaxat causas, quae coram ipsis ventilanda fuerint, vel curatorem dare, vel procuratoris constituendi autoritatem praestare poterunt. Constitui autem poterit non solum clericus, verum etiam laicus. Regulariter b enim omnis, qui non prohibetur ad procuratoris officium idoneus habeatur.

Si duo dati sint procuratores in solidum, occupantis erit melior conditio, nisi mandatum sit comprehensum contrarium: quo casu si unus altero non valente, vel nolente prosequi, poterit meliorem negotium suscipere, nisi is, qui non prosequitur, alium substituat. Si non sint dati in solidum, unus sine alio procedere non poterit. h. d.

Etiam unus, quam plures possunt in una causa constitui procuratores. Si tamen e duo simul, non adiecto quod in solidum sint procuratores, constituantur, unus sine altero non admittitur: secus, si sint in solidum constituti: tunc enim illius melior erit conditio, qui per litem contestationem negotium primus occupaverit. Et dominus litis factus alterum excludit, nisi continuus dixerit, quod occupantis conditio melior esse non debeat. Tunc enim si eum, qui occupavit, aut legitime impedit contingat, aut prosequi forte nolit, poterit alter negotium ab alio inchoatum suscipere ac perficere, dum tamen ab alio alius non fuerit substitutus.

Procurator constituitur etiam ad ea, quae speciale mandatum exigunt, non potest explicare ea, quae exigunt mandatum generale, nisi in procuratorio sit facta expressio aliquorum articulorum speciale mandatum exigentium: quo casu etiam non expressio articulos poterit exequi procurator. h. d.

Sed si unus sit procurator, siue plures, sine mandati diligentia custodendi erunt, usque adeo ut si generaliter d quis ad omnia, etiam speciale mandatum exigentia constituitur procurator fuerit, ex vi generalitatis huiusmodi ad aliquem articulum, in quo mandatum speciale exigitur, admitti non debeat, nisi clausulam generalem quorundam articulorum speciale mandatum exigentium subsequatur expressio: puta transactio, & iurandum deferendum. Tunc enim & non expressio casus mandatum complectetur.

Mandatum non complectitur maiora, quam sint in procuratorio expressa. h. d.

Crimina e tamen vel defectus in personam electi, si-
ve eius, cujus favore, vel scienda, vel iam facta est provisio, non huiusmodi generalitatis, vel expressio obtentu, opponendi facultas competit, nisi super hoc aliud in mandatis habeat: Nam huiusmodi generale mandatum graviora, vel maiora, quam in ipso procuratorio sint expressa, non complectitur.

Procurator ad negotia liberum est quatuordecim substituitur. Procuratori vero ad iudicia substituitur sibi in casum suo expressis. h. d.

Sed & illud non est omittendum, quod licet procuratori ad negotia liberum sit alium quandoocumque constituere, iudicario tamen g minime id concedi, nisi aut lis fuerit contestata, vel in rem suam datus sit, vel a domino substituenti fuerit concessa potestas: quo casu etiam non expressam personam poterit in procuratorem eligere.

a C. fin. de iud. m. 6. b Can. eod. tit. m. 6. c Can. duo. eod. tit. m. 6. d Can. qui ad agendum. eod. tit. m. 6. e Can. et. i. f Can. si. fin. m. 6. g C. i. q. licet. d. i. m. 6. Regulariter

Regulariter in causis criminalibus non potest intervenire procurator. h. d.

Non tamen in omni iudicio procurator intervenire potest. In criminalibus a enim causis neque accusator, neque accusatus, nisi per seipsum impetere, vel defendere permittuntur, nisi b vel ab illustri propulsanda sit injuria, aut rei contumacia sit excusanda, vel contra accusatorem sit excipiendum, aut de levi crimine tractetur, aut si de gravi agendum sit, civiliter agatur.

Clerici & monachi non possunt esse procuratores nisi propria Ecclesia, urgente necessitate & superioris iussu. h. d.

Sed nec omnes ad procuratoris officium reme'de admitti debent. Ideoque Episcopus & universi sacerdotes, cum ad solam Dei laudem, piorumque operum actiones sint constituti, ab huiusmodi ministerio excludendi erunt. Idem quoque obtinet in monachis c: nam & illos, cum solitiam vitam degere profiteantur, a forensi strepitu, ac linguis summo verbi convenit. Planè monasterii exigente utilitate d, vel necessitate, & Abbatis accedente imperio, ad procuratoris e officium accedere minime prohibentur.

Clerici regulariter coram secularibus iudicibus postulare non possunt. h. d.

Postulandi f quoque officium clericis, qui stipendiis substantur Ecclesiasticis, coram seculari iudice in secularibus negotiis interdicitur, nisi propriam causam, vel Ecclesie sue prosecuti fuerint, vel g nisi urgente necessitate pro conjunctis, aut miserabilibus personis postulare velint.

Excommunicati nec proprio nomine, nec alieno possunt esse in iudicio, nisi ad defensionem. h. d.

Hi vero, qui excommunicationis vinculo innodati sunt h, non solum procuratoris nomine in iudicio interesse non possunt, verum etiam nec proprio: alore tamen impugnant, excommunicato reo legitimæ defensionis copia non est admittenda.

Procurator universitatis, in qua sunt excommunicati, non potest a iudicio repelli, nisi in tribus casibus. h. d.

Sed belle dubitari conigit, an universitatis i alicuius procurator ex eo repelli debeat, quod majores & jurati, per quos eadem universitas regitur, tempore, quo in iudicium fuit procuratoris officium, erant excommunicationis sententia innodati, quasi & ille repelli debeat, cuius non recipiuntur auctores? Et responsum est, huiusmodi procuratorem non repellendum, nisi vel illi ipsi excommunicati in literis procuratoris essent expressi, vel aliis eorum autoritate procuratoris institutio facta fuisset, aut ipsa universitas excommunicationis conscia simul cum eis eundem procuratorem constituisset.

Procurator revocari potest expressè, & tacite, puta si dominus per se incipiat causam tractare. h. d.

Tamdiu autem durat quis procurator, quamdiu is, qui eum constituit, revocet, sive expressè, sive etiam tacite. Unde k si tu Titium simpliciter procuratorem constitueris, isque in iudicio procuratoris nomine esse coepit, deinde ty, sive ante litem contestatam, sive post, ad causam ipsam venias, non uti ipsi assistas, sed ut causam eandem tractes, tractando causam Titium procuratorem revocare censearis: nisi quod non animo revocandi factas, vel expressè professus fueris, vel ex aliquibus appareat conjecturis.

Actus procedens subsequenter limitat & interpretatur. h. d.

Ed si eundem Titium sub ea forma l quoties te abesse contigerit, procuratorem constitueris, & post-

a C. in crim. 1. q. 3. gl. 1. in c. veniens. ext. de accus. b C. abfenti. §. vi. §. 9. c. Ext. ne cler. vel monach. d. Can. monach. 16. q. 1. e. Ch. 3. §. 1. f. Ca. 1. ext. de postul. g. C. fin. ext. de post. h. C. intelleximus. ext. de iud. i. C. si. ext. ii. k. C. si quem. §. §. §. ext. de. ii. in §. l. C. si quem. in princ. co. in §. 6.

modum per te ipsam causam tractes, non propterea tamen procuratorem revocare videris. Quinimo Titius, quandocunque abesse te contigerit, procuratoris assumet officium.

Procurator si substituit, non potest substitutum revocare, nisi de revocandi habeat potestatem. Et procurator, qui substituit in una causa, non prohibetur in alia se introrittere. h. d.

Hæc autem de revocatione domini sunt intelligenda. Nam si a procuratore tuo a alius procurator legitime substituitur, post mandatum susceptum, etiam si eo substitutus usus non fuerit, ab illo revocari, nisi etiam potestas revocandi fuerit eidem concessa, non potest. Sed si, cum ad plures, vel ad omnes causas Titium generaliter procuratorem constituisset, is in una vel in altera substituerit, in reliquis procuratoris officium exercere minime prohibetur.

Acta cum procuratore revocato, donec ignoratur revocatio, tenent. h. d.

Ad hæc etiam ad monendi sumus, quod si ignorante iudice, vel adversario b, post contestatam litem mandatum revocatum fuerit, ratum esse debet iudicium, in quo quis post ignoratam revocationem quasi procurator versatus fuerit.

Matrimonium contractum per procuratorem revocatum non tenet, licet revocatio non venerit ad notitiam partium. h. d.

Non sic tamen in matrimonio statuitur c. nam si procurator ad contrahendum specialiter constitutus, antequam contrahat, a domino revocatus fuerit, contractum postmodum matrimonium, licet tam procurator, quam ea, cum qua contraxit, revocationem huiusmodi penitus ignoraverint, nullius momenti penitus existet: cum illius consensus defecerit, sine quo firmitatem habere non potuit.

Acta iudicis post revocationem procuratoris non ignoratam, non tenent. h. d.

Quod si scientibus iudice d & parte mandatum revocatum fuit, & nihilominus est in iudicio processum per procuratorem revocatum, tam alia acta, quam ipsa sententia nullum afferret domino præiudicium: cum falsi procuratoris exceptio e non solum ante sententiam, verum etiam postea possit objici: qua probata iudicium profus nullum redditur.

Refusatio mandati non impedit refutationem acceptare, si mandati perdat in voluntate mandandi. h. d.

Non f idem juris statuetur in eo, qui absens procurator constitutus præsentatum sibi mandatum suscipere nolle dixerit. Is enim refutatione huiusmodi nequaquam obstante, quamdiu constituens in eadem voluntate perstiterit, ad libitum mandatum acceptare poterit.

Receptio instrumenti, & causo domini operantur, quod procurator non possit renuciare mandato, sed teneatur defendere. h. d.

At g literis, vel instrumento, quibus de re aliquis in causis suis procuratorem constituit, pro te debito modo cavit, simpliciter nulla facta protestatione, a te scienter receptis, non potes postea recusare illius defensionem: imò cogi poteris illum defendere in omnibus causis, & negotiis, ad quæ prædicta instrumenta, seu literæ se extendunt: cum per hoc ad omnia tuum præstitisse videaris assensum.

Morte constituentis expirat mandatum, interdum etiam re non integra. h. d.

Morte quoque constituentis definit quis esse procurator, quod interdum obtinet etiam re non integra. Nam h si prælatus, vel rector te pro beneficio suo, vel Ecclesia procuratorem constituat, & tu vivente

a C. si qua. de procur. in §. b C. mandato. ext. eo. 11. c. C. fin. §. fin. de procur. in §. d. C. simulatione & seq. ext. eo. 11. e. C. in nostra. ext. de proc. in §. f. C. licet. eo. 11. in §. g. Clem. 1. eo. 11. h. Clem. fin. eo. 11.

illo litem contestatus fueris, aut negotium aliter attigeris, post mortem tamen illius, etiam quoad coepa, procurator esse definis.

DE PACTIS ET TRANSACTIONIBUS.

TITVLVS III.

Metu iudiciorum interdum devenitur ad pacta, ad transactiones, & ad compromissa. h. d.

Consequens nunc est, ut videamus de serie, & actis ipsorum iudiciorum. Sed quia interdum accidit, ut iudiciorum metu litigaturi ad pacta & transactiones veniant, aut ad arbitros declinent, ideo prius paucis de his dispiciamus.

Pacta sunt servanda, & per ea etiam indultus Apostolicus derogari potest. h. d.

Et quidem pacta inter quoscunque, quacunque de re inita, regulariter suam habere debent firmitatem: neque enim quisquam, ut divinum monet oraculum, ea quae de labiis suis procedunt, irrita facere debet. Quod quidem usque adeo obtinet, ut Apostolicis etiam indultus pactum deroget. Inde a cum monasterio ab Apostolica sede libera sepultura concessa esset, pactumque esset cum rectore parochialis Ecclesiae, ne parochiani ipsius ad sepulturam reciperentur, responsum est, in dicto monasterio sepeliri eligentes, obstante conventionem, voti sui fieri non posse compotes.

Pactum, per quod filia dotata veniunt hereditariis paternis, iuramento vallatum, tenet. h. d.

Eodem etiam spectat b, quod pactum à filia, dum nuptui traditur, cum patre factum, ut dote contenta, ad bona paterna nullum habeat regressum, si iuramento vallatum sit, licet lege civili improbetur, servari debet: cum tale pactum non vergat in aeternae salutis dispendium.

Pactum quod tendit ad periculum animae, non ligat. h. d.

Quod si servatum in animae tendat detrimentum e, quia forte sit pactum de re turpi, veluti quod post mortem Titii clerici Sejus in beneficio succedat: vel aliter de iure, vel de facto sit impossibile, nullam inducet obligationem.

Transactiones, quae non sunt iuri contrariae, servari debent, & partium iuribus derogant. h. d.

Transactiones d quoque similem juris firmitatem obtinent, usque adeo ut iuribus omnibus, quae partibus, aut obtentu praescriptionis, aut privilegii, seu quocunque modo suffragari poterant, vires adimant. Sed & hoc de illis transactionibus intelligere nos oportet, quae non sunt iuri contrariae. Alioquin si aut super re sacra e, & litigiosa, aut in causa matrimonii interpositae sint, nullum robur obtinent.

DE ARBITRIS.

TITVLVS IV.

Qui sint proprie arbitri. h. d.

Arbitri f dicuntur proprie, qui nullam potestatem habentes, consensu litigantium in iudices eliguntur, in quos compromittitur, ut eorum sententia stetur.

Tam in iudicem ordinarium, quam delegatum potest compromitti. h. d.

Sed et si qui legitimam in partes potestatem habeant, ab eisdem tamen in arbitros eligi poterunt. Quod non solum de eis intelligendum est g, qui ordinariam exercent jurisdictionem, verum etiam de his, qui delegatum tantum obtinent.

a C. i. de pact. in 6. b Cap. 2. de pact. in 6. c C. fin. ext. de pact. d C. i. ext. de trans. e Constitut. & c. fin. ext. de trans. f Can. a iudicibus. & arbitrariis. 2. q. 6. g Can. cum olim. ext. cod. gl. fon. can. a iudicibus. 2. q. 6.

Toni personas, in quas non potest compromitti. h. d.
Sed neque servi a, nec, qui servis similes sunt, monachi & regulares, arbitrium in se recipere possunt. Ad hos enim quies, oratio, & manuum labor, non autem causarum spectat cognitio. Hæretici quoque, apostati, schismatici, infideles, & excommunicationis vinculo ob delictum proprium innodati, Arbitrorum in se officium assumere non poterunt.

In laicum de re spirituali non potest compromitti, nisi si clerico adiunctus, vel in eum sit compromissum auctoritate Apostolica. h. d.

Sed nec in eum, cuius licet ex delicto aliquo non sit lapsa a summatio, laicus b tamen est, de re spirituali compromissum fieri potest. Si tamen c is, aut clericus sit adiunctus, aut Apostolica auctoritate compromissum susceperit, Arbitri partes exequi minime prohibentur.

In feminas non potest compromitti, nisi id permittat regionis consuetudo, & ordinis. Qui non prohibetur, potest recipere compromissum. h. d.

Fœminæ d quoque, licet illa summæ opinionis existant, ab omni judiciali examine usque adeo sunt separandæ, ut ex illarum sententiis nulla pena adversus illius contemptores, nullaque pacti exceptio citari, nisi regionis probata consuetudo talium munerum participes illas redderet. Ceteri vero, quos neque sacrorum Canonum, nec secularium legum statuta specialiter continent, omnes ad tractanda arbitria admittendi erunt.

Reperitur quidam, qui non possunt compromittere. h. d.

Sicuti autem ii, quos supra recensuimus, arbitri exercere prohibentur, ita etiam illorum quos compromittere non permittuntur, qui tam ex libris Pontificii, quam Cæsarei juris commodius cognosci poterunt.

Toni casus, super quibus non potest compromitti, si super super matrimonii spirituali potest compromitti, si super super matrimonii spirituali potest compromitti, si super super matrimonii spirituali potest compromitti. h. d.

Pleraque etiam causæ arbitrorum notionem efficiunt: nam e liberales, matrimoniorum, filiarum, monachationum, conversionum, in integrum restitutionum: item f criminales, & quæ majores iudices exigunt, per arbitros cognosci non possunt. Quod autem diximus de matrimonii compromitti non posse, de carnalibus intelligendum est: nam quod de spirituali matrimonio compromitti possit, secundum ea, quae supra diximus, nulla est dubitatio.

Arbitri super pluribus, si super uno tantum pronuntiant, non expirat compromissum, nisi habuerit à partibus facultatem ut pronuntiant. h. d.

Finiuntur autem arbitria pluribus modis: utputa, sententiae prolatione, & temporis lapsu. Sententiae prolatione finiuntur arbitria, cum de omnibus, de quibus compromissum fuerit, arbitri pronuntiant. Nam si de quibusdam tantum sententiam tulerit, nisi talem pronuntians potestatem à partibus habuerit, compromissum non expirat.

Terminis lapsu compromissum expirat. h. d.
Lapsu temporis expirat arbitrium, cum terminis compromisso comprehensus re infecta labitur.

Morte tam arbitrorum, quam compromittentium expirat compromissum, nisi specialiter sit distum de hæredibus compromittentium. h. d.

Mortis g quoque intervenit compromissa imitantur, tam arbitrorum, quam etiam litigatorum. Compromissum h enim in compromittendis hæredes non extenditur, nisi de his quoque specialiter caveatur. Sicut & alii modi, quibus compromissa finiuntur: quos

a Can. 1. & servi. 7. q. 7. b C. contra. ext. cod. c C. per unum. in fin. ext. cod. d C. de i. fili. ext. cod. e C. pen. in fin. ext. de rest. in integ. f d. c. pen. in initio. g C. pen. ext. de offi. del. et. in parte in fin. ext. cod. h Cap. 6. ext. cod.